

Déli napfényben

A szakma átalakít bennünket

Beszélgetés
Boda Domokos professzorral

lamit felfedezni. Ennek okán az orvosi pályámat egy kutatóintézetben kezdtem, de a kutató munka egymagában nem elégített ki, s ezért a változtatás mellett döntöttem. A sors kifürkészhetetlen útjai nyomán a negyvenes évek közepén egy kisebb gyerekkórházba kerültem. Azóta számomra a gyógyító probléma megoldása jelenti a szenvedélyes kutatást, a rejtélyek megjelölését. A mi esetünkben erre az orvos érzelmileg is ösztönződik, hiszen gyermekek-ről van szó minden egyes esetben. S hogy a kérdésre válaszoljak a példának szánt kitérő után: a gyermekorvosok mássága nem eredendő, a szakma alakít át bennünket, a foglalkozásunk „tárgyai” változtatnak meg, és így alakulunk át azaz a gyógyító orvosok, akik általában a gyermekorvosokra jellemző.

— Azt mondja, érzelmileg ösztönződik a gyermekorvos. Mennyire befolyásolja a gyermek szenvedése az orvost, mint embert?

— En úgy gondolom, az embereket a gyermeki szenvedés mindennél jobban megrázza. A gyermekorvosnak azonban tudatosan törekednie kell arra, hogy a betegellátás közben az érzelmeit háttérbe szorítsa, és főleg csak a betegség sikeres megoldására koncentráljon. Persze az érzelmeit teljesen elnyomni nem lehet, s ez nem is baj. Számomra a beteg gyerek jelenléte, látása teszi átélhetővé az esetet, és olyan hatást vált ki bennem, ami sok mindent kihoz belőlem, amire csak akkor vagyok képes, amikor ott állok a betegágynál. Pontosan ezért ügyeltem mindig arra, hogy a konferenciák, a kutatás, a számtalan intézmény mellett és közben mindig megőrizsem a betegemmel a kapcsolatot, s hogy szakmám lényegét sohasem veszítsem szem elől. Mind a mai napig reggelente megnézem az új betegeket.

— A Munka Erdemrend arany fokozata, a Kiváló Orvos, és számos más elismerés mellett a Kiváló Újító kitüntetés arany fokozatának is birtokosa.

— Életem és pályám különösen nehéz időszakához fűződik ez a kitüntetés. Talán köztudott, hogy 1950 és 60 között a gyermekparalízis szomorú rekordot ért el hazánkban. Az e betegségben szenvedők közel egynegyedét légzésbénulás érte, ami orvosi segítség híján halálos. Ez idő tájt a vastűdő volt az egyetlen mentésre alkalmas eszköz, de sajnos, a légzésbénulás bizonyos fajtája ezzel sem volt kezelhető. Koppenhágában 1952-ben kitálatlak egy újfajta módszert: úgynevezett lélegeztető ballon fűjták a levegőt a gyermek fogadására.

— Eme új törekvések megvalósításához kívánunk Önnek további jó egészsémmel egy medikust kellett

Rembrandt-rézkar

Egy magánkézből levő rézkarcoló a napokban került ki, hogy Rembrandt keze munkája. Egy idős holland festőművész negyven évvel ezelőtt vásárolta meg a szóban forgó képet, s kezdettől fogva gyanította róla, hogy Rembrandtmű, de szakértőkkel eddig nem vizsgáltatta meg.

Két héttel ezelőtt meghívták a holland televízióba, hogy annak egyik műsorában tárja a nézőközönség elé a birtokában levő rézkarcolót. Szereplésekor elmondta, hogy szerinte

„Vajdaságban évente 2000—2200 órát süt a Nap, ami több, mint Európa azonos szélességi körön elterülő más részeiben.”

sege azért, hogy a közép-európai térség e jellegzetes arculatú délvidéki településének múltja Újvidék mai küllemében is kellőképpen megőrződjék?

— A városnak olyan gazdag történelme van, amely ilyen, aránylag fiatal településnél kimondottan ritkaság. Tény, hogy nem vagyunk képesek egyszerre megbirkózni a nagy számú patinás épülettel: rendbehozatalukra csak lépésről lépésre kerülhet sor, noha már pusztán idegenforgalmi okok is erőteljes igyekezetre kell sarkalljanak bennünket. A pétervárad várnegyeden kívül a zsinagóga rekonstrukciója szintén nagy feladat, ennek munkálatai már megkezdődtek, ám mivel mindent kizárólag önerőből, csakis önmagunkra támaszkodva kell megoldanunk, nem tudunk egyszerre mindent rövid időn belül elvégezni. Sőt: minden felújítandó létesítménynek maximálisan jövedelmezőnek kell lennie, vagyis a gazdaságosságnak kell majd a lehető leggyorsabban beköltöznie minden új létesítménybe.

— A kultúrának teljesen átfogó jellegű, Magyarorszá-

gon is fölöttébb ismerős kérdésköréhez érkezünk el ezzel a kijelentéssel. A múlt kellő megbecsülése része egy város általános kulturális nívójának: a Szegeddel való kapcsolatok jegyében éppúgy, mint általában — milyennek itéli meg Újvidék kultúrközpontjének jelenét és jövőjét?

— Igen, ami ma még idősebb, holnap már a múlt: amikor ezt figyelembe vesszük, úgy vélekedünk mégis — hogy a nagyvárosiasodás ellen vagyunk. Ez ebben a közelítésmódban azt jelenti, hogy a művelődésnek, a kultúrának központja és nem fővárosa akarunk lenni. Ehhez kapcsolódik éppen a Szegeddel kialakított s a jövőben remélhetőleg a két színház kapcsolataival jóval túlmutató kulturális együttműködés ténye is: a határokon túra, a határokon át, azokat mintegy figyelmen kívül hagyva akarunk lépni ezen a téren. Hiszen a kultúra iránti respektus kötelez.

Leplezetlenül és cinkos derüvel ragyog a déli napfény, amint a Duna-parttól a belváros, a Szabadságról elnevezett tér irányába tartunk. A Dél fény sugarai, lévén a dél egy napon belül is a legtöbb hőfokot biztosító időszak — tudvalevően melegebb. Még akkor is, ha senki előtt sem kétséges, hogy egyébként csak a tavasz kezdetének kezdetén tartunk.

Domonkos László

Kóruspódium

Holnap, csütörtökön este 6 órától ismét Kóruspódium lesz a Bartók Béla Művelődési Központban. A hangversenyen fellép az I. Számú Rókusi Általános Iskola Kicsinyek Kórusa, a Pedagógus Női Kar, a Conventus Kamarakórus és a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Vegyes Ka-

ra. Műsorukon többek között Bárdos-, Kodály-, Brahms-, Schumann- és Bartók-műveket szolnaltatnak meg. A kórusokat Czako Jánosné, Mihálka György, Cser Miklós és Joó Ete vezényli. Szólót énekel Hajdu Erika, Schirm Szilvia, Márta József és Tápodi Péter. Zongorán közreműködik Gyovai Ágnes.

A Közművelődési Tanács ülése

Ülést tartott a Közművelődési Tanács Köpeczi Béla művelődési miniszter elnökletével a KISZ Központi Bizottsága székében kedden.

A résztvevők tájékoztattak a Magyar Rádió és a Magyar Televízió szórakoztató tevékenységéről, és javasolták a színvonalas, sa-

játosan hazai szórakoztató műsorok készítését, valamint a külföldről átvett műsorok igényesebb változtatását. A tanács tagjai véleményét cserélték az alkalmi szórakoztató műsorok és a vendéglátó-ipari szórakoztatás helyzetéről, a változtatás lehetőségeiről.

Szép nyelvünk

rint ez is maga az abszurdum. A bot az emberiség legősibb szerszáma, ütni mindig kéznél volt, csak le kellett hajolni érte. Csakhogy egyetlen rossz hallású, vagy nagyothalló ember füle se hasonlít egyetlen bothoz se. Azt persze nem tudom, a közismerten sötét észjárású fajfű embernek lehet-e tartozéka a botfű, de nem valószínű, hogy törvényeszerű összetartozásról van szó. A botfű és a vájt fűl egészen máshonnan ered.

Lükő Gábor mondja a Kecskeméti kiadott Kis-kunsg régi képfaragó és képmetsző művészete című munkájában, és beszédes rajzzal is illusztrálja, hogy a botfű is, vájt fűl is a fából készült régi mértéknek, a mérőnek a tartozéka. Fatörzsből vájták ki a mérőt, egyszerűen befekelték, hogy a gabona, bab vagy akármilyen folyhasson belőle. Ahhoz azonban, hogy meg is lehessen fogni, nyelet, fület hagytak neki. A botfű könnyebben kicsúszott az ember kezéből, mint a

vájt, hiszen ebbe bele lehetett nyúlni, és úgy megmarkolni. Nem kell pajkosabb észjárás hozzá, mint amilyen népünk mindig is volt, hogy a botot változtatban a férfiaság, a kivájtban pedig az örök nőiség, sőt a termékenység szimbólumát lássa. A kiegészítő díszítések is erre utalnak egyértelműen. Nagyhasú, tekintélyes embert is beleláthatott akárki akármelyikbe, ez már csak a fantázián múlott.

Jó, jó, de hogy vonódhatott át mindez a hallásra? Talán úgy, hogy a botfűl ügyetlenebb számnak bizonyult, ha kicsúszott a kézről, újra kellett tölteni, vele szemben a vájt fűl mindig pontos. Ha egyébként is szabadt volt a forgalom a testrészek és a tárgyak neve között, ha az emberi fűl kiálló, megfogható jegeyebből egész sor megfoghatóan lett a neve fűl, akkor oda-vissza is érvelnyes lehetett: a teljes életlen, csupán megfogásra alkalmas fűl járulékos je-

lentésben visszaköltözhetett a hallást szolgáló emberi fűlre is. A kölcsönkamatanak is mondhatnánk a jelentés ilyen gyorsapódását.

Nyelve a cipőnek, bakancsnak is van, nemcsak az embernek, sőt a mérlegnek is, a sípnek is. A sípál a megszólaláshoz kell, a cipőnél, bakancsnál csak a formája miatt lett nyelv. Remélhetően jó sokáig nem lesz egyiknek se bot vagy vájt változata, talán még a nyelvzeniket se nevezzük vájt nyelvűnek, még szellemeskedni akarván se, ahogy józan nyelvvezek a vájt-szemlőt is irtózik. Talán azért, mert a kivájt szem még mindig egészen mást jelent. Avval nézni már egyáltalán nem lehet, még a legjobb filmet se. A vájt fűlűek azonban seregestől élnek, sőt hangversenyeken, operaelőadásokon össze is tartanak. A botfűlűek is összetarthatnak, bár ütni egyiknek a fűlével se lehet.

Ennyire szép, és ennyire bonyolult a mi nyelvünk. És éppen a vájt fűlűek tiltakoznak legjobban a Vájt szem filmklub ellen.

Horváth Dezső

Az idézet a Tartományi Tájékoztató Bizottság által kiadott, Vajdaság Szocialista Autonóm Tartományi bemutató, természetesen magyar nyelvű könyvből származik, s amint most az ember kitekint a Dunához közeli, egykori báni palota ablakán, úgy tűnik, a márciusi verőfény most a Dél többféle sugárzását is közvetlen közelünkbe hozza. Vasárnap este, amikor a Szegedi Nemzeti Színház baletttestjének előadásán ültünk a hipermodern eleganciájú Szerb Nép-színház ezer férőhelyes, majdnem teltházas nézőterén, a szegediek sikere, a tapsokba be-bekialtozott bravó-k múltán fellapozva a két nyelvű műsorfüzetét, ennek a napfénynek egészen áttételes, sajátos, de annál érzékelhetőbb nyomai fedezhetők föl. Az újvidéki kiadvány egyebek közt azt írja, a szegedi együttes mostani, az anyaszínházon kívüli legelső bemutatkozásáról, hogy a nemzetközi „lépéstársban” szeretne ez a gárda egyféle hézagpótló szerepet vállalni. Nem lehet nem észrevenni: a méltóság hangneme, a szegediek vállalkozásának bemutatása legalább annyira szeretetteljes, az igazi barátság tisztaságával fénylő, mint az az atomszféra, amelyet ama beszélgetésen tapasztalunk, amely Bosko Petrovval, az újvidéki városi közösség elnökével, vagyis végső soron a Vajdaság fővárosának tanácselnökével hivatalában folytatottunk.

Az elnök azzal kezdi: két héttel azelőtt járt Szegeden, s városunk színházának mostani újvidéki fellépése azért külön öröm számára, mert bizonyítja, hogy a két nép kultúrája közötti kapcsolatok mindinkább a népszerűen s a folklóron túl, az úgynevezett komoly művészet terén is fejlődnek. A távolság nemcsak földrajzi értelemben csekély hát Újvidék és Szeged között, hanem a művészet jóvoltából ama bizonyos hid is mind közelebb hozza a két népet egymáshoz.

— Ezeknek az örömtelien izmosodó kapcsolatoknak jegyében időről időre Újvidékre járva, a nem kritikátlan elfogultsággal szemlélő jóbarátnak fel kell tűnjék a sajátos hangulatú város legrepresentatívabb részének, a híres pétervárad vár környékének szomorú, elhanyagolt állapota, noha a belvárosban egyféle, a múltat megőrizni igyekvő, műemlékeket ápoló törekvés nyomai is láthatók. Mi mindent tesz és mit tehet a város vezetői-

Végigfutott az én számom is a mosoly, amikor a Ludasban megláttam, talán a Tűcsök és bogárban, a Vájt szem filmklubot. Holtbiztos, hogy abban a klubban filmhez értők, beavatottak nézik a maguk vagy mások munkáját, és a névadó kereszt-szülők nem mentek messzire, egyszerűen kölcsönvették a muzsikában járatosakra alkalmazott vájt fűlet. Nem történt más, csak a hétköznapi logika szabályai szerint dolgoztak. Ha a vájt fűl jó hallást jelent, a vájt szem nyilván jó szemet, jó látást, sőt jó meglátást. Tele van a magyar nyelv ehhez hasonló áthallásokkal, nyilván azt is érzékeltetni akarták a filmklub tagjai, hogy ők járatosak nyelvünk labirintusában is. Ez lett a vesztük. Még az egészen kicsike nyelvészinasok is tudják, a nyelv logikája egészen más, nem követi mindig a hétköznapi, a józannak is mondott logika szabályait.

Már csak az hiányzik, hogy a klubon kívülieket botszeműnek nevezzék Fehérváron. Mert a vájt fűlnek a botfűl az ellenpárja. A hétköznapi észjárás sze-